
ЛАРИСА КИСЛЮК

*Інститут української мови НАН України, Київ, Україна,
lkislyuk@meta.ua*

Прагматичний потенціал демінутивів у публіцистичних та художніх текстах

Демінутивність не лише реалізує семантику зменшеного розміру об'єкта, ослабленого вияву ознаки чи дії, а є одним зі способів оцінно-емоційного маркування лексики. Прагматичний потенціал українських демінутивів зумовлений здатністю демінутивних суфіксів передавати оцінно-емоційні значення й експресію. Позитивний чи негативний його заряд залежить від наявності семи розміру, семантики основи, стильової належності тексту і виявляється через контекстні маркери.

Diminutivity implements not only the semantic object of small size, but also a weak expression of signs or actions, and is one of the ways evaluative and emotional lexical marking. Pragmatic potential of diminutives in the Ukrainian is defined by the ability of the diminutive suffixes to reflect evaluative-emotional meaning and expression. Its positive or negative charge depends on the availability of semantic size, semantics of the base, stylistic identity of a text and is revealed through contextual markers.

Ключові слова: категорія демінутивності, прагматичний потенціал, словотвірний демінутив, демінутивний суфікс

Key words: category diminutivity, pragmatic potential, word-building diminutive, diminutive suffix

1 Категорія демінутивності у різних мовах виражена за допомогою засобів різних рівнів мовної структури (словотвірного, лексичного, синтаксичного), реалізовує семантику зменшеного розміру об'єкта, ослабленого вияву ознаки чи дії та може супроводжуватися певними оцінно-емоційними та експресивними семами (Максимчук 1972; Расулова 1981; Хидекель, Кошель 1983; Руда 2009; Руда 2012). О. С. Кубрякова вважала експресивно-оцінно-емоційні категорії, зокрема оцінно-квантитативні, такими, що сприяють «розміщенню» об'єкта в одній із точок шкали «погано» – «добре», або «багато» – «мало», або «до норми» – «норма» – «вище норми», найчастіше мають у різних мовах словотвірне вираження

і служать творенню демінутивів, аугментативів тощо (Кубрякова 1988: 164). Залежно від типу мови виразники значення малості можуть бути синтетично й аналітично утворені, одні з них можуть бути ядерними, інші – периферійними. Українська мова як синтетична флексивного типу активно використовує словотворення, передусім суфіксальне (Клименко 2007: 214). Дослідники нараховують до чотирьох десятків продуктивних демінутивних суфіксів, більшість із яких передають і суб'єктивну оцінку, позитивну чи негативну. Цією особливістю зумовлений прагматичний потенціал демінутивів. Суб'єктивність оцінки об'єкта є наслідком того, що малість асоціюється як із чимось беззахисним, милим, ласкавим, так і неякісним, недосконалим, маловартісним. Л. О. Родніна розділяла іменники з суфіксами недорослості й іменники з суфіксами суб'єктивної оцінки, підкреслюючи таким чином, що одні групи є виразниками передусім демінутивності, а інші містять і значення оцінки, негативної чи позитивної (Родніна 1979: 101). В українській мові іменник, прикметник, прислівник, дієслово, займенник, числівник і вигук є потенційно спроможними до суфіксального вираження значення демінутивності (*вихованчик, улесливенький, далечко, купоньки, жоднісінький, трійко, пробочку!*). Їх можна розглядати як особливий клас оцінно-емоційної лексики, де перетинаються категорії зменшуваності та оцінності, емоційності, експресивності.

За позитивними й негативними значеннями класифікує демінутиви В. А. Кузьменкова (Кузьменкова 2007: 39–40). Перші створюють атмосферу доброзичливості, підкресленої ввічливості, вибачення, передають позитивне ставлення до об'єкта, зокрема у спілкуванні з дітьми. Демінутиви другої групи передають негативну оцінку професійних чи інших якостей особистості, об'єкта, явища чи події; засудження чиеїсь позиції чи дій.

Базуючись на комбінації значень твірних та демінутивних суфіксів і враховуючи різні аспекти контексту, М. Шіллер класифікує функції демінутивів: власне зменшувальне значення, експресивна та емоційно-оцінна функція, стилістична функція, прагматична функція (Schiller 2007: 29).

Прагматичні функції демінутивів слугують для успішного спілкування. Забарвлення позначуваного демінутивом залежить передусім від мети комуніканта, його особистого ставлення й виявляється в контексті, де адресант оформляє свій задум, а адресат його сприймає та розшифровує.

2 За матеріал дослідження обрано демінутиви-новотвори, зафіксовані в публіцистичних та художніх текстах, які разом з діагностичними контекстами увійшли до Комп'ютерного фонду інновацій відділу структурно-

математичної лінгвістики Інституту української мови НАН України (далі – КФІ), індексу нових слів до монографії «Динамічні процеси в сучасному українському лексиконі» (2008) Н. Ф. Клименко, Є. А. Карпіловської, Л. П. Кислюк; ідеографічного словника нової лексики «Активні ресурси сучасної української номінації» (2013) колективу авторів (Є. А. Карпіловська, Л. П. Кислюк, Н. Ф. Клименко, В. І. Критська, Т. К. Пуздирева, Ю. В. Романюк) (далі – АРСУН), словників «Словотворчість незалежної України» (2012) А. Нелюби (далі – СНУ), «Лексико-словотвірні інновації (2014)» (2015) А. Нелюби, Є. Редька (далі – ЛСІ), «Нові й актуалізовані слова та значення» авторів В. О. Балог, Н. Є. Лозової, Л. О. Тименко, О. М. Тищенко (2010) (далі – НАСЗ), а також виявлені у сучасних українськомовних електронних ресурсах та художніх творах сучасних українських письменників. Проаналізовано понад триста демінутивних одиниць-новотворів, переважно іменників, яких не подавали словники до 1991 року.

3 Прагматичний потенціал демінутивів-новотворів схематично можна зобразити у вигляді градуальної від'ємно-додатної шкали, центр якої відповідає нульовому прагматичному потенціалу (об'єктивна зменшеність: *мікрокнига, мікрофільм*), вправо по додатній шкалі відображено позитивні емоційно-оцінні конотації з пестливим відтінком (*книжечка*), а вліво по від'ємній шкалі – негативну оцінку, закладену в іронічно-зневажливих конотаціях (*фільмик, фільмець*). Далі розглянемо детальніше новотвори, що займають кожну з ланок такої шкали.

3.1 Новотвори з нульовим прагматичним потенціалом виражають: 1) слабкий вияв ознаки, дії чи стану в сфері абстрактних понять; 2) вказівку на малість за віком 3) об'єктивну зменшеність конкретних, відчутних для сприйняття об'єктів за параметрами висоти, довжини, товщини, глибини, обсягу, об'єму.

Вияв прагматичного потенціалу демінутивів-новотворів у текстах корелює із формою вираження демінутивності. Аналітичні демінутиви з першої підгрупи на синтаксичному рівні функціонують у вигляді прикметниково-іменникових словосполучень (*мала держава, маленька країна*), які передають значення малості за нейтрального ставлення: *мале підприємництво, малий бізнес, малий екран, малий кінематограф, малий прикордонний рух* (КФІ).

На словотвірному рівні – це складні слова, які позначають ослаблений вияв ознаки чи стану порівняно з нормою, об'єктивну зменшеність: *малобюджетний, малозахисний, малокультурність, меншовартісний, мікродержава, мікрозаповідник, мікрокоментар, мікросоціологічний,*

міні-авто, мінівистава, міні-готель, мінідержава, міні-маркет, пор.: («країни-карлики» або мікродержави; Такі міні-держави, чия площа вимірюється буквально акрами, утворилися в свій час з різних причин) (КФІ).

Це можуть бути терміни: *малоінвазивний, малотравматичний, малошумливий, мікрогалактика, мікроідентифікація, мікрокабель, мікрочіп: ... людство на порозі відкриттів, які дадуть змогу імплантувати в мозок мікрочіпи, що взаємодіятимуть з людськими нейронами (КФІ).*

Складні слова з основами *мікро-, міні-* (деякі дослідники вважають *мікро-, міні-* префіксоїдами) з нульовим прагматичним потенціалом мають суфіксальні синоніми з емоційним компонентом у значенні: *конкурси краси «Міні-міс Закарпаття» та «Міні-міс України» (КФІ) і «витрачається стільки бюджетних коштів на визначення ТАКИХ «місок» (сайт «Маєш право знати», 25.09.2013).*

Складні слова можуть виражати оцінність у тому разі, якщо позначуване – абстрактне поняття, яке не має семи розміру, й автор використовує демінутив для вияву свого ставлення (як правило, негативного) до позначуваного: *мікропартії, мініпрезидент, наноцар: Мухи – це начебто неважливі мікропартії, створені, щоб перехопити у суперників трохи прихильників (КФІ).*

Суфіксальні демінутиви-новотвори другої підгрупи вказують на малість за віком. Це іменники з суфіксами *-ен(я), -н(я), -ї(а), -ч(а)*, назви дітей: *бомжєня, комунча, чорнобиля* (дитина з Чорнобиля); зокрема за національністю: *алжирєня, скіфєня, ефіопєня*, нащадків кого-небудь *короле-ня, хасидя* (дитина хасида), малят тварин: *в'юня, рибєня*. Незалежно від стильової належності тексту, вони часто поєднують значення зменшеності й пестливості, оскільки оцінні конотації закладено у відповідних демінутивних суфіксах: *моржєня* (дитина-морж: *Моржі, моржєнята* і *суперморжі* – ці звання роздавали у дитсадку (СНУ), *хіпєня* (дитина хіпі: *І хіпі, і безрідні хіпєнята* (І. Муратов, СНУ).

Демінутиви третьої підгрупи в різностильових текстах вказують на об'єктивну зменшеність конкретних, відчутних для сприйняття об'єктів за параметрами висоти, довжини, товщини, глибини, обсягу, об'єму (*бусик, готелик, крочик, кульочок мікробюстик, пижик* (зменшувальне до «Пежо»), *фоліантик, шопик*): *...почали їхати вантажівки і вантажні «бусики» з причепами і без них; «Фоліантик» середнього формату... (СНУ); ...під єдиним сільським шопиком* (В. Зубач, СНУ).

3.2 Групи суфіксальних демінутивів-новотворів різних частин мови з прагматичним потенціалом з позитивним і негативним зарядом оформлені тими самими суфіксами, зокрема, іменниковими: *-ен(я)*, *-ик*, *-чик*, *-ок*, *-ець*, *-к(а)*, *-очк(а)*, *-оньк(а)*. Шкала його потужності і напрям залежать від комунікативної мети автора, від стильово-жанрової належності тексту та семантики основи. В українській мові є групи іменників на позначення неживих чи абстрактних об'єктів та явищ матеріального і духовного світу, які взагалі не можуть мати зменшеного розміру чи ослабленого вияву. Емоційна оцінка, на думку Л. О. Родніної, виступає як основне семантичне навантаження дериватів цієї групи, не пов'язуючись із семантикою розміру (Родніна 1979: 101). Здатність до вираження оцінно-емоційного значення та/або експресії узуально закріплена у семантичній структурі багатьох прикметникових, прислівникових, дієслівних демінутивів через суфікси *-ісіньк(ий)*, *-еньк(о)*, *-есеньк(о)*, *-оньк(и)*.

3.2.1 Демінутиви з пестливо-зменшеною семантикою традиційно функціонують у фольклорних, поетичних текстах, творах дитячої та класичної літератури з метою створення загальної емоційно-експресивної тональності. В українському фольклорі навіть до ворогів звертаються: *воріженьки*, підпорядковуючись загальній стильовій спрямованості тексту: *Гей як крикне козаченько до гаю, до гаю! «Наїжджайте, воріженьки, сам вас накликаю!»* (козацька пісня «Добрий вечір тобі, зелена діброво»).

У демінутивах-новотворах різних частин мови наявність зменшено-пестливих значень також зумовлена жанрово-стилістичною належністю текстів (поезія та дитяча література) й авторським ставленням. Пестливі назви охоплюють іменники на позначення:

1) неживих об'єктів у художніх текстах (*дзьобеня*, *книжсеня*, *крапелья*, *криниченя*, *лапеня*, *косеня*; *поїздець*; *автунька* (пестливе до автомашини – персонажа мультфільму), *школонька*): *В травні пада не дощ – а золото. На городи, сади, поля. Дзьобенятами сходів солодко Ловить золото те земля* (Д. Іванов, СНУ); *...і бігає від гурту до гурту мале криниченя з журавликом на плечі* (І. Андрусяк, СНУ) *Розшарпаний поїздець, по-простецьки бомбель, торохкотів поміж ланами й перелісками* (П. Федотюк, СНУ); *Вона не тільки найкрасивіша, а й найрозумніша автунька* (СНУ); та публіцистичних (*мобілочка*, *мобільчик*, *клончик*, *цифровичок*): *Рука потягнулася до цифровичка – сфотографувати* (СНУ);

2) абстрактних понять у різностильових текстах (*есемесочка*, *інтернетик*, *кліпець*, *кліпчик*, *нагадайлик*, *нюансик*, *підсумочки*, *прикольчик*, *стуканчик*, *шляхик*): *...звикай не поспішати, шляхику горбатий* (В. Затуливітер, СНУ); *11-річний Андрій охоче демонструє свої «прикольчики»* (КФІ); *Такі*

незначні аварії водії називають **стуканчиками** (СНУ); Діти-ведучі ще роблять **«Підсумочки»** – такі собі дорослі новини по-дитячому (КФІ); Ця **есемесочка** надійшла нам від Лариси (СНУ);

3) назв осіб у текстах дитячої літератури (вихованчик (Н. Рябцева, ЛСІ), казкознавчик, книголюбчик, природолюбчик («Барвінок», СНУ)); у текстах ЗМІ (на дитячу тематику) (першачок, чувачок): у канцелярських відділах вивішують спеціальний перелік **«Портфелик першачка»** (КФІ); у поетичних текстах, близьких до фольклорних **годувальничка, прикарпаточка, самовбивченко** (пестливе до самовбивця): *о соколю мій козаченьку світе самовбивченьку і вбивцю ой не чую чутоньку небесную ой не бачу оченьку небеснеє* (С. Сапеляк, СНУ); *Тільки очі прикарпаточка русява малиновою хустиною накрила* (М. Шалата, СНУ);

4) малят тварин чи інших живих істот (*персик* (кошеня-перс), *вовкулачик* (маленький вовкулака), *радіопузик, телепузик* (герої дитячих передач)): **Вовкулачику, я тебе бачу, і тому не зачеши мене** (Л. Перлулайнен, СНУ).

Дієслова та віддієслівні іменники зі значенням опредметненої дії та результату дії реалізують пестливо-зменшену семантику у текстах художньої, зокрема дитячої літератури (*дибцяти, дрібцяти* (В. Шевчук, О. Забужко, НАСЗ); *дякуваноньки, забавляноньки, купаноньки, привітаноньки, приголубоньки*): **«Привітаноньки»** – перша книжка Іллі Корнєєвої, написана для батьків і дітей. Започатковує нові малі поетичні форми: **«приголубоньки», «дякуваноньки», «купаноньки», «забавляноньки»** (СНУ); прикметники та займенники – у поезії (жоднісінький): *Пришиті до снігів, холодні ноги, Не чують твій жоднісінький наказ*. (Дм. Безкровний, 10.02.2013, сайт poetryclub); у текстах ЗМІ – з прагматичною метою послаблення категоричності, різкості висловлюваного: *за п'ятирічку спілководіянь жодної (!) – повторюю, жоднісінької книги за прибуток спілки не видано* (КФІ); прислівники – у художній літературі (*далеко, жалкенько, лівесенько*): *...дияволи пропащі янголята записують кабалістичні знаки лівесенько де серце у поета...* (Д. Кремінь, СНУ); *Чого ви повертаєтесь і так жалкенько по-рабськи усміхаєтесь...?* (М. Хвильовий, КФІ). Останній є лексикографічною інновацією, оскільки функціонував у художніх текстах іще з початку ХХ ст., але не був зафіксований у реєстрах українських словників.

3.2.2 Реалізацію іронічно-зневажливих відтінків значень демінутивів спостерігаємо ще з «Енеїди» І. Котляревського (**«Анхіз з горілочки умер», «Тягли тут пінненьку троянці»**), у жартівливих та гумористичних творах (**«Два п'янички-гультяї», «Візьмем паспортишки»**) («Вибрані

усмішки» П. Глазового). У сучасних ЗМІ, за підрахунками дослідників, кількість демінутивів з негативною оцінкою удвічі перевищує кількість позитивних (Федоренко 2006: 9). Цей факт можна розглядати як жанрово-стильову особливість публіцистичних текстів.

Демінутиви-новотвори з суфіксами суб'єктивної оцінки, які мають негативне оцінне забарвлення, належать винятково до іменників, які становлять дві семантичні групи: назви осіб та назви абстрактних явищ і понять. Тенденція до творення демінутивів з негативною оцінкою є не зовсім типовою для української мови. У публіцистичних текстах вона є виявом авторського ставлення до певних історичних осіб чи сучасних постатей, явищ суспільно-політичного життя.

1) У першій групі назв осіб негативну оцінку забезпечує оказіональність новотворів унаслідок незвичного поєднання основ і демінутивних суфіксів: *вождєня, вождєя* (той, хто не доріс до вождя), *олігархєня, олігаршєня*. У багатьох випадках знижені конотації накладає семантика твірної основи: *бандючєня* (малий бандюк), *вампірята* (діти вампіра), *есєсєня* (дитина-есєсівець). Визначальними для створення негативного прагматичного ореолу демінутивів є комунікативні наміри автора, які реалізуються і виявляються в контексті.

Окрему підгрупу становлять утворення на позначення послідовників або прибічників певних політиків. Такі новотвори мотивовані власними назвами, переважно прізвищами, і не мають семи зменшеності (на відміну від *кобзаря́та*, де наявна сема дитячості, недорослості – *прийняття дітей у кобзаря́та* плюс позитивна семантика основи Кобзар), мають зневажливий відтінок: *морозя́та* (послідовники соціаліста О. Мороза, пор. із нейтральним *морозівці*), *гепатя́та* (підопічні мера Харкова Г. Кернеса на прізвисько Гепа), *тулуб'я́та* (прибічники экс-губернатора Черкащини С. Тулуба). Негативну оцінку дорослих осіб зумовлено критичним авторським ставленням до їхніх поглядів і вчинків.

Інша підгрупа демінутивних назв осіб у публіцистичних текстах є виявом критичного ставлення як до періоду комуністичної влади в Україні, так і до сучасних політиків і представників великого капіталу в державному управлінні (*вождик, гебістик, комуністик, комісарчик, комсомольчик, мажорик, мажорчик*). Негативна характеристика позначуваних демінутивами осіб складається з семантичного компонента твірної основи, в яку автор вкладає особисте негативне ставлення, підкреслене демінутивним суфіксом, який додає іронічно-зневажливі конотації, відсутністю семи розміру в значенні та контекстом: «*Вождь народів*» називав людей «*гвинтиками*», а новітні *вождики* вважають нас узагалі за ніщо (КФІ);

постмодерний більшовик-комісарчик (СНУ); *хлопчики-комсомольчики, щоправда, трохи пузаті й лисуваті* (СНУ). Сема недорослості відсутня, функціонує лише сема зневажливості: *поселив на наших землях своїх комуністиків, що жили за рахунок селян* (СНУ). У художніх текстах такі утворення (*аборигенчик* (Є. Дудар), *маргінальчик*) трапляються зрідка: *діточки-маргінальчики* (Буквоїд, СНУ).

На вираження негативної оцінки осіб у текстах ЗМІ працюють суфікси *-чук, -к(о)*: *лідерчук, майданчук, мовознайко*, які виражають недостатню кількість позитивної якості, наявної в особи-мотиватора (пор. нейтральні *лідер, майданівець, мовознавець*), пор.: *виникали «кишенькові» партії навколо вчорашніх лідерів і лідерчуків* (СНУ); *Цей, з дозволу сказати, мовознайко-конфліктолог початку ХХІ століття ще й глумиться* (СНУ).

2) Друга група назв абстрактних явищ та понять з іронічно-зневажливими конотаціями теж функціонує майже винятково в текстах ЗМІ. Демінутиви є засобом висловлення критично-оцінного ставлення до реалій сучасного суспільно політичного життя: *епишка, парламентик, республічка, сайтик, терактик, фірмочка, цінушка, цвинтарик: Треба переречекати добу засліплення, тьмаво-надуту й безплідну епишку чокнутих постлюдей і недоїдей* (СНУ); *Влада всяко заохочує створення таких собі спеціалізованих парламентиків* (КФІ); Слова «життя», «життєвий» доліплюють до політичних брендів. Навіть до тих, від яких конкретно так тхне *цвинтариком* (КФІ).

Окрему підгрупу становлять демінутиви-новотвори, які позначають критичне ставлення до явищ культурно-літературних: *архетипчик, бойовичок, детективчик, екземплярчик, контркультурка, мелодрамочка, романець, романчик субкультурка, фільмець: Прийнято вважати, що масова література (звичні нам детективчики, любовні романчики, бойовички та слізливі мелодрамочки) є популярною саме тому, що культивує те, чого простолюд не має в реальному житті* (СНУ); *А чоловіки знай підживлюють цю тиху субкультуру духмяною піною, так спокійніше* (СНУ); *значно простіше брати готовий фільмець і розтикати його по кінотеатрах* (КФІ).

4 Аналіз семантики і форми демінутивів виявив різні способи позначення демінутивами оцінно-емоційних конотацій.

1) Різні конотації реалізуються в різних за формою вираження демінутивності одиницях (конотативна словотвірна антонімія): *міні-авто і автунька, міні-готель і готелик, мікродержава, мінідержава і державонька, міні-міс і міска, міні-модель і моделька, міні-республіка і республічка;*

україня, українчик і українчук. Пор.: Громадські активісти Нововолинська вирішили створити у парку культури і відпочинку солдатську **міні-республіку** на один день (сайт ВолиньPost, 2.04.2015); Справді смішно дивитися, як та чи інша **республічка** в своєму глухому закутку стає навшпиньки, ганьбить Європу і оголошує її відхід зі світової історії (Хосе Ортега-і-Гасет Бунт мас, сайт УкрЛіб);[†]

2) Однакові конотації реалізуються в різних за формою одиницях (конотативна словотвірна синонімія): *віршеня і віришук, вождея, вождя і вождик, гетьманеня і гетьманчук, комсомольчик і недокомсомолец, мажорик і мажорчик, мініолігарх, недоолігарх і олігарх(и)еня, наноцар і царьок, романець і романчик, фільмець і фільмик*. Пор.: ...доки останнє втілення імперії разом зі своїм «**наноцарем**» не буде спрораджене на смітник історії... (ЛСІ); Де ще можна себе почувати справжнім **царьком**? (Українська правда, 12.05.2010).

3) Різні (позитивні та негативні) конотації представлені в одній одиниці (конотативна енантіосемія): *державонька, українчик*. Пор.: Але через те що була та **державонька** бідною... (Українська правда, 5.08.2011); ...в наший бандючний **державоньці** нічого не робиться просто... (О. Забужко, АРСУН).

5 Прагматичний потенціал демінутивів може мати позитивне й негативне забарвлення за умови використання тих самих демінутивних суфіксів. Знак прагматичного заряду може бути стійким і нестійким. До стійких характеристик позитивного прагматичного заряду належать: наявність семи розміру; до нестійких характеристик прагматичного заряду належать: відсутність семи розміру, семантика основи. Основним чинником нестійкості (зміни) прагматичного заряду є мета автора, виражена через контекстні маркери: епітети, графічні виділення тощо. Позитивні контекстні маркери або відсутність будь-яких емоційно заряджених маркерів забезпечує позитивний прагматичний заряд, а наявність негативних маркерів створює негативний прагматичний заряд. Фактор стильової належності тексту є стійким, якщо за функціональним стилем закріплено відсутність прагматичного потенціалу (науковий, офіційно-діловий); але якщо функціональний стиль допускає наявність прагматичного заряду, можна говорити про систему переваг у використанні пестливо-зменшувальних (фольклор, дитяча література, поезія) або іронічно-зневажливих демінутивів (гумор і сатира) у межах різних жанрів художнього стилю або у переважанні негативного прагматичного заряду в окремих лексико-семантичних групах (назви осіб, абстрактні явища і стани) публіцистичного, розмовного стилів.

ЛІТЕРАТУРА

- Ніна КЛИМЕНКО 2007: Зменшувальні утворення. *Енциклопедія української мови*. Київ: Видавництво «Українська енциклопедія» імені М.П. Бажана. 214.
- Е. С. КУБРЯКОВА, 1988: Роль словообразования в формировании языковой картины мира. *Роль человеческого фактора в языке: Язык и картина мира*. Ред. Б. А. Серебренников. Москва: Наука. 141–173.
- М. В. КРАВЧЕНКО, 1976: Словотвір іменників жіночого роду з демінутивним значенням. *Українське мовознавство*. Київ: ВПЦ Київський університет, 24. 47–54.
- В. А. КУЗЬМЕНКОВА, 2007: Диминутив как средство выражения имплицитных смыслов высказывания. *Язык, сознание, коммуникация: Сб. статей*. Отв. ред. В. В. Красных, А. И. Изотов. Москва: МАКС Пресс, 34. 38–44.
- Наталія МАКСИМЧУК, 1972: *Количественные градации уменьшения-увеличения в системе имени (на материале современного английского языка)*. Киев.
- Махфуза РАСУЛОВА, 1981: *Способы выражения категории уменьшительности в узбекском и английском языках*. Ташкент.
- Лідія РОДНІНА, 1979: Суфіксальний словотвір іменників. *Словотвір сучасної української літературної мови*. Київ: Наукова думка. 57–118.
- Наталя РУДА, 2009: *Мовна репрезентація категорії демінутивності: універсальне та ідіоетнічне*. Київ: Київський університет.
- Наталя РУДА, 2012: Категорія демінутивності – гносеологічно-мовна універсаль. *Studia linguistica* 6/1, 207–212. (Київ: ВПЦ Київський університет).
- Ольга ФЕДОРЕНКО, 2006: *Емоційно-оцінний потенціал демінутивів у публіцистиці (на матеріалі української періодики (1995–2004 років))*. Київ: Київський університет.
- С. С. ХИДЕКЕЛЬ, Г. Г. КОШЕЛЬ, 1983: Природа и характер языковых оценок. *Лексические и грамматические компоненты в природе языкового знака*. – Воронеж. 11–16.
- Maria SCHILLER, 2007: *Pragmatik der Diminutiva, Kosenamen und Kosewörter in der modernen russischen Umgangssprache*. München: Herbert Utz Verlag.

СЛОВНИКИ

- Активні ресурси сучасної української номінації: Ідеографічний словник нової лексики*, 2013. Упор. Є. А. Карпіловська, Л. П. Кислюк Н. Ф. Клименко, В. І. Крицька, Т. К. Пуздирева, Ю. В. Романюк, відп. ред. Є. А. Карпіловська. Київ: ТОВ «КММ».
- Н. Ф. КЛИМЕНКО, Є. А. КАРПІЛОВСЬКА, Л. П. КИСЛЮК, 2008: *Динамічні процеси в сучасному українському лексиконі. Індекс нових слів*. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго.
- Комп'ютерний фонд інновацій відділу структурно-математичної лінгвістики Інституту української мови НАН України*. Київ.

Анатолій НЕЛЮБА, Євген РЕДЬКО, 2015: *Лексико-словотвірні інновації (2014). Словник*. Загальна редакція А. Нелюби. Харків: Харківське історико-філологічне товариство.

Нові й актуалізовані слова та значення: словникові матеріали (2002–2010), 2010. Кер. проекту і відп. ред. О.М. Тищенко, авт. колектив: В.О. Балог, Н.Є. Лозова, Л.О. Тищенко, О.М. Тищенко. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго.

Анатолій НЕЛЮБА, 2012: *Словотворчість незалежної України 1991–2011: Словник*. Харків: Харківське історико-філологічне товариство.

Ніна КЛИМЕНКО, Євгенія КАРПІЛОВСЬКА, Віктор КАРПІЛОВСЬКИЙ, Тетяна НЕДОЗИМ, 1998: *Словник афіксальних морфем української мови*. Київ: ВАТ УкрНДІПСК.

SUMMARY

Pragmatic Potential of the Diminutives in Media and Art Texts

Pragmatic potential of the diminutives can be neutral (objective diminutivity) and expressed via positive or negative connotations. New formatted words with neutral pragmatic potential denote: i) weak expression of feature, action or state in the domain of abstract concepts; ii) objective diminutivity of concrete objects in a view of their height, length, thickness, depth, scale, volume. They are weather analytic units (adjective and noun phrases) and synthetic units (complex words) or suffixed nouns (names of children). Pragmatic potential with positive and negative charge is formed by the same suffixes, mainly noun suffixes. The scale of its power and direction depend on communicative purpose of the author, style and genre of the text and the base semantics. Diminutive and hypocoristic meanings of the diminutives of new formatted words are realized in poetry and childhood reading. The suffixed diminutives of new word with negative mark are untypical for Ukrainian. They are applicable in media texts, which is considered to be the particularity of style and genre in journalism. These nouns constitute two semantic groups: names of persons and abstract concepts depending on author's attitude to certain historical persons or contemporaries, to phenomena in political and social life. The analysis of semantics and form of the diminutives revealed various ways of their application to mark evaluative and emotional connotations: connotative word formative homonymy, connotative word formative homonymy and connotative enantiosemy.